

قالیباف در سال چهارم مجلس ماجرای شفافیت آرا را جمع‌بندی کرد

خود اظهاری به جای شفافیت ساختاری

مجلس یازدهم ماه‌های پایانی خود را سپری می‌کند و هنوز شفافیت آرا به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مطالبات جامعه از این مجلس وجود دارد. مطالبه‌ای که هنوز به قانون تبدیل نشده است. در همین راستا محمدباقر قالیباف که در نشست پایان دوره دفتر تحکیم وحدت حضور یافته بود در پاسخ به پرسش دانشجویان درمورد تعیین تکلیف مساله شفافیت آرا گفت: «فقط یک بند طرح شفافیت در مجمع تشخیص مصلحت نظام باقی مانده و آن این است که گفته‌ایم موضوعات اختلافی میان مجلس و شورای نگهبان که در مجمع بررسی می‌شود نیز باید شفاف شود اما در این زمینه هنوز مجمع اعلام نظر نکرده و در آنجا مانده است. از این رو چون به‌خاطر یک بند نمی‌توانستیم بقیه قانون را نیز ابلاغ کنیم، تصمیم گرفتیم هر نماینده‌ای که مایل بود رای خود را به‌صورت شفاف اعلام کند این امکان برای او فراهم باشد و بسترهای آن را نیز در مجلس فراهم آوردیم، حتی اگر با آن یک بند موافقت نشود، آن را کنار می‌گذاریم و بقیه قانون را ابلاغ می‌کنیم.» در چندوقت اخیر نمایندگان مجلس همواره یک پاسخ ثابت به مطالبه عمومی درمورد شفافیت آرا داده‌اند. طرح شفافیت در مجمع تشخیص مانده است و برخی نمایندگان به‌صورت داوطلبانه آرای خود را در سامانه شفافیت آرا منتشر می‌کنند.

پاسخی که هر دو بخش آن قابل بررسی است که آیا واقعا آن طور که قالیباف می‌گوید طرح یا به‌تعبیر دقیق‌تر طرح شفافیت قوای سه‌گانه فاقد ایراد بوده و مجمع تشخیص آن را بهبود معطل نگه داشته است و همچنین آیا سامانه شفافیت داوطلبانه توانسته به طرز مطلوبی کارآمدی خود را در موارد مهم مورد بررسی در مجلس نشان دهد. برای بررسی این موارد بد نیست مروری داشته باشیم بر سر گذشت پریچ و خم ماجرای شفافیت آرا در مجلس.

نمایندگان کدام شفافیت را وعده دادند

اگرچه نمایندگان از زمان در دستورکار قرار گرفتن طرح شفافیت قوای سه‌گانه تمام مطالبات درمورد شفافیت آرا را به این طرح حواله می‌دهند اما آنچه نمایندگان به مردم وعده داده بودند پیش از هر چیز شفافیت آرای آنان بود؛ امری که تحقق آن نیاز به ارائه قانونی جامع و جزئی دارد. قانونی که در دستورکار مجلس قرار گرفته بود اما یکباره کنار گذاشته شد و جای خود را به یک طرح مبهم و چندبندی به اسم شفافیت آرا داد که ایرادهای زیادی نیز می‌توان به آن وارد دانست.

پس از آغاز به کار رسمی مجلس شورای اسلامی در خرداد اسامال ۹۸، ۱۷۰ نفر از نمایندگان طرح شفافیت آرا را در اختیار هیات‌رئیس مجلس قرار دادند تا شفافیت نخستین طرح نمایندگان در مجلس یازدهم شود اما ۸ ماه گذشت تا این طرح در صحن علنی مجلس به رای نمایندگان مردم گذاشته شود.

۱۵ بهمن ماه ۹۹ شفافیت آرا در قالب طرح اصلاح موادی از قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی در صحن علنی مطرح شد. با توجه به وعده‌های قبل از انتخابات نمایندگان انتظار می‌رفت این طرح با رای بالا به تصویب نمایندگان برسد اما برخلاف تصور و وعده‌ها طرح شفافیت

در مجلس رد شد تا حاشیه‌های جدیدی برای مجلس یازدهم ایجاد شود و از طرفی حامیان سرشناس مجلس نیز از عملکرد نمایندگان ناامید شوند.

برخی مخالفان طرح شفافیت آرا معتقد بودند طرحی که توسط کمیسیون آیین‌نامه داخلی آماده شده است، تنها نمایندگان را در تصمیم‌گیری‌ها تحت فشار می‌گذارد و در مجموع نمی‌تواند آن طور که باید و شاید کارآمد باشد. برخی دیگر از مخالفان نیز به این میزان اکتفا نکرده و حتی اصل موضوع شفافیت آرای نمایندگان را زیرسوال بردند و معتقد بودند تا زمانی که احزاب کارکرد واقعی خود را در ایران پیدا نکرده‌اند، طرح موضوعاتی چون شفافیت آرای نمایندگان صرفا جنبه پوپولیستی برای آنها دارد.

پنجم مرداد سال ۱۴۰۰ رسیدگی به طرح شفافیت آرای نمایندگان بار دیگر در دستورکار جلسه کمیسیون تدوین آیین‌نامه داخلی مجلس قرار گرفت و پس از استماع نظرات اعضا، کلیات طرح شفافیت به رای اعضای کمیسیون گذاشته شد. بعد از بررسی‌های فراوان نمایندگان کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس اصلاحیه‌ای ۱۱ ماده‌ای را برای طرح پیشین درنظر گرفتند که این اصلاحیه خود واجد ایرادهای مهمی بود که در فرآیند شفافیت مجلس خلل ایجاد می‌کرد. در گزارشی که با عنوان «راه‌های دور زدن شفافیت را مسدود کنید» در «فرهیختگان» منتشر شد به ایرادهای اصلاحیه مجلس پرداخته بودیم، یکباره اما طرح شفافیت آرای قوا سه‌گانه و اصلاحیه آن از دستور کار خارج شد و نمایندگان با این استدلال که شفافیت نباید صرفا به مجلس محدود باشد طرح شفافیت قوای سه‌گانه را در دستور کار قرار دادند و از تصویب شفافیت آرا طفره رفتند.

ایراداتی که تصویب نشدن طرح شفافیت قوای سه‌گانه را توجیه می‌کند

مجلسی‌ها با ادعای کامل کردن طرح شفافیت آرا طرحی به نام شفافیت آرای قوای سه‌گانه را به صحن آوردند؛ طرحی که نه‌تنها فاقد ایراد نبود، بلکه عملا وعده اصلی مجلس مبنی بر شفافیت آرای نمایندگان را اجرایی نمی‌کرد. این طرح اما نه‌تنها با ایرادات شورای نگهبان همراه بود، بلکه مجمع تشخیص نیز نسبت به برخی بندهای آن ایراد وارد می‌کرد، از جمله این موارد ملزم کردن همه دستگاه‌ها از جمله مجمع تشخیص مصلحت نظام و شورای عالی انقلاب فرهنگی به شفافیت تصمیمات خود است. براساس این طرح شوراهای عالی و دستگاه‌ها موظفند داده‌ها و اطلاعات عمومی و تصمیمات سازمان یا شورای مربوط را منتشر و اطلاع‌رسانی کنند. اما برای اعمال قید محرمانگی نیز پیش‌بینی‌هایی صورت گرفته است. این طرح اما ضمن نپرداختن به جزئیات شفاف کردن آرا و تصمیمات عملا دست نهادها و دستگاه‌ها را برای عدم اعلام عمومی تصمیمات باز گذاشته و با توجه به اینکه نهادها می‌توانند با قید محرمانگی تقریبا تمام تصمیمات را محرمانه اعلام کنند، پس می‌توان گفت مشخصا راه را برای دور زدن شفافیت آرا باز گذاشته است، از طرفی الزام تمام دستگاه‌ها به شفافیت آرا و تصمیمات امری زمانبر بوده و در این طرح مشخص نشده است که چنانچه در اعلام محرمانه بودن برخی تصمیمات میان دستگاه مربوطه و مجلس اختلاف صورت بگیرد، حل این اختلاف به چه صورتی انجام خواهد شد. با وجود کلی بودن برخی بندهای موجود در شفافیت، الزام برخی دستگاه‌ها به شفافیت که مشخصا برخلاف قانون است و باز گذاشتن دست نهادها و دستگاه‌ها برای دور زدن شفافیت می‌توان این گزاره را اثبات کرد که

طرح شفافیت قوای سه‌گانه با ایرادات اساسی مواجه بوده و تصویب عجله‌ای آن شاید منجر به رهاندن مجلس از زربار مطالبه افکار عمومی شود اما کلی‌گویی آن آسیب‌های بزرگی را در پی دارد و داشته و هدف نهایی را که شفافیت آرای نمایندگان مجلس است به‌درستی محقق نمی‌کند.

راه دیدن ایرادات اساسی نگاه غیرمنفعت‌طلبانه است

طرح شفافیت قوای سه‌گانه- آن طور که از محتوای مختصر آن برمی‌آید- پیش‌بینی جامعی برای چالش‌های اجرایی نداشته و با کلی‌گویی بیش از آنکه طرحی عملی به نظر برسد، آرمانی انتزاعی را تداعی می‌کند و از این جهت ایرادات اساسی به آن وارد است که مجمع تشخیص حق دارد نسبت به آن خرده بگیرد. اما اگر مجمع به‌جای ایرادات اساسی رویکردی منفعت‌طلبانه به طرح داشته باشد، نمایندگان مجلس نیز با دستاویز قرار دادن این رویکرد از زربار پاسخ‌دهی درقبال ایرادات شانه خالی خواهند کرد. اظهارات اخیر قالیباف موید همین موضوع است. وی در جمع دانشجویان مدعی شده است که: «فقط یک بند طرح شفافیت در مجمع تشخیص مصلحت نظام باقی مانده و آن این است که گفته‌ایم موضوعات اختلافی میان مجلس و شورای نگهبان که در مجمع بررسی می‌شود نیز باید شفاف شود اما در این زمینه هنوز مجمع اعلام نظر نکرده و در آنجا مانده است.» اظهارات قالیباف این تلقی را به وجود می‌آورد که مجمع تشخیص بدون داشتن نگاهی جامع صرفا منفعت خود را درنظر گرفته و تنها ایرادش شفاف بودن جلسات مجمع است. اگر چنین اتهامی درست باشد، اعضای مجمع باید پاسخ دهند که دلیل‌شان برای چنین استثنایی چیست؟ عدم توضیح جامع در پاسخ به ابهام

ایجادشده تلقی تعارض منافع را در ذهن مخاطبان ایجاد کرده و با ننگ داشتن توپ در زمین مجمع مجلس را برنده بازی بلا تکلیفی شفافیت می‌کند.

سامانه شفافیت داوطلبانه آرا به‌عنوان مسکن هم عمل نمی‌کند

تقریبا آخرین روزهای سال ۱۴۰۱ و در فاصله ۱۱ ماه و چند روزه تا انتخابات مجلس دوازدهم (!) بود که خبری جدید درباره مساله شفافیت آرای نمایندگان در رسانه‌ها دست‌به‌دست شد. تیتیر خبر حکایت از این داشت که تعدادی از نمایندگان تصمیم گرفته‌اند بالاخره تصمیمی درباره مساله شفافیت آرا بگیرند و دیگر برای تعیین تکلیف آن معطل صحن نمانند. این دغدغه دیرموقع ولی مثبت‌شان باعث شد از چیزی تحت‌عنوان «سامانه شفافیت آرای نمایندگان» رونمایی شود که نمایندگان به‌صورت اختیاری و داوطلبانه آرایشان به «بعضی» طرح‌های به‌رای گذاشته‌شده در صحن علنی مجلس را در این سامانه هم بارگذاری کنند. این نمایندگان در نامه‌ای به هیات‌رئیس اعلام آمادگی کرده‌اند که آرایشان به‌صورت شفاف در سامانه ثبت شود. با ارزیابی کلی این سامانه می‌شود به یک نکته اساسی رسید و آن اینکه با تایید این مساله که اصل وجود چنین سامانه‌ای مثبت است و برای مجلس یازدهم گام مهمی محسوب می‌شود اما با بالا و پایین کردن سامانه متوجه می‌شویم گویی در برخی موارد و عناوین رای‌گیری، فهرست نمایندگان مشارکت کرده در انتخابات نقص دارد، یعنی مثلا نماینده‌ای حاضرشده رای خود را به یک اصلاحیه و طرح نه‌چندان جدی شفاف اعلام کند اما از شفاف کردن این رای درباره مساله پرحاشیه‌تر و اولویت‌دارتر روز جامعه صرف‌نظر کند.

چرا مجلس باید اول از همه شفاف شود

یکی از مواردی که در توجیه چرایی عدم اجرای شفافیت در مجلس از جانب نمایندگان مطرح می‌شود، این است که شفافیت نباید صرفا محدود به مجلس باشد و همه دستگاه‌ها باید به شفافیت تن دهند. این مطالبه اگرچه درست است اما توجیه خوبی برای رفع تکلیف از شفافیت نیست. مجلس از آنجا که خود با شعار شفافیت تشکیل شده باید ابتدا این شعار را درون خود محقق کند تا بتواند مطالبه شفافیت را از سایر دستگاه‌ها مطرح کند. عدم تحقق این مطالبه در مجلس و مطالبه آن از سایر دستگاه‌ها یک سیکل معیوب از مطالبه قوا از یکدیگر را ایجاد کرده و با پاس دادن مردم عایدی‌ای جز ایجاد ناامیدی در جامعه نخواهد داشت. علاوه‌بر این، تحقق مطالبه شفافیت در فرآیندهای اداری و نظام حقوق و مزایا جز با تدوین شیوه‌نامه‌ها و قوانین دقیق محقق نخواهد شد؛ روندی که ارائه طرح‌های کلی همچون شفافیت قوای سه‌گانه کاملا درجهت خلاف آن عمل می‌کند. در این شرایط از نمایندگان مجلس یازدهم که درحال سپری کردن سال آخر خود است، انتظار می‌رود به‌جای ایده‌های انحرافی همچون طرح شفافیت قوای سه‌گانه طرح شفافیت آرا که وعده آن را داده بودند، مجددا در دستورکار قرار دهند و به تصویب برسانند تا در ایام انتخابات اسامال دیگر دوباره شاهد تکرار شعار شفافیت آرا در بین عناوین تبلیغی و وعده‌های نامزدها نباشیم.

گزارش

بررسی آخرین راهبردهای انتخاباتی اصلاح‌طلبان

آغاز تحرکات خاموش اصلاح‌طلبان برای انتخابات

راعلنی خواهند کرد. در ادامه ضمن گفت‌وگو با برخی از اعضای احزاب و جناح‌های سیاسی، استراتژی احتمالی آنها برای انتخابات مجلس دوازدهم را مورد بررسی قرار داده‌ایم.

آمدیم اما هنوز تصمیمی نگرفتیم

علی‌محمد نمازی، عضو حزب کارگزاران سازندگی در گفت‌وگویی که با ما داشته ضمن اینکه از نام‌نویسی خود در پیش‌ثبت‌نام انتخابات مجلس خبر داد، گفت از اعضای حزب کارگزاران در شهرستان‌ها برخی اشخاص در پیش‌ثبت‌نام انتخابات نام‌نویسی کرده‌اند اما از نام‌نویسی چهره‌های شاخص کارگزاران در تهران خبری نداد. عضو حزب اعتماد ملی باشند و در پیش‌ثبت‌نام نام‌نویسی کرده باشند را سرجمع نکردیم. دو سه نفری را اطلاع دارم که از شهرستان‌ها ثبت‌نام کردند، یکی از این افرادی که ثبت‌نام کرده است، عضو شورای مرکزی حزب اعتماد ملی و از دوستان ماست. اما تهران را خبر ندارم.» جوادی حصار در ادامه درباره احتمال انتشار لیستی از اعتماد ملی پاسخ داد: «اگر کاندیداهای مورد نظر خودمان را در بین ثبت‌نام کنندگان حزب اعتماد ملی که بتوانیم با آنها لیست منتشر کرده پیدا کنیم، احتمالاً نزدیک ۲۰ نفر از سراسر کشور تحت عنوان لیست اعتماد ملی را منتشر می‌کنیم.»

سخنگوی حزب اعتماد ملی درباره انتشار لیستی از سوی جبهه اصلاحات گفت: «آنها که از فحواوی کلام‌شان این طور برمی‌آید که گزینه‌ای ندارند یعنی اگر گزینه‌ای داشته باشند، در انتخابات شرکت می‌کنند و فکر نمی‌کنم روی گزینه کمترشناخته‌شده که رای‌آور نباشد ائتلاف کنند بلکه قصد دارند روی شخصیت‌های قابل رقابت که بتوانند در

تهران رقابت کرده و رای بیآورند ائتلاف کنند. قرار نیست روی افرادی که احتمال رای‌آوری‌شان پایین باشد لیست بسته بشود.» برمنای آنچه اعضای دو حزب راست کارگزاران سازندگی و اعتماد ملی مطرح کردند می‌توان این طور برداشت کرد که جناح‌های میانه‌رو اصلاحات گرچه در پیش‌ثبت‌نام انتخابات نام‌نویسی کردند اما فعلا قصد ندارند برنامه خود برای چگونگی شرکت در انتخابات مجلس دوازدهم را اعلام کنند و احتمالاً مشخص شدن این امر را به روزهای نزدیک به انتخابات مجلس دوازدهم موکول کرده‌اند.

هم‌حزبی‌های بهزاد نبوی، آماده‌باش برای نقش‌آفرینی در انتخابات

در نقطه مقابل جناح‌های میانه‌روی اصلاحات اما طیف تندروی اصلاح‌طلب قرار دارند که اگرچه علنا اعلام نمی‌کنند در انتخابات شرکت خواهند کرد اما سعی دارند بگویند قرار نیست در انتخابات اسفند حضور پررنگی داشته باشند. با این وجود، در میانه گمانه‌زنی‌های انتخابات مجلس برای آمدن یا نیامدن اصلاح‌طلبان چپ، حزب توسعه ملی (سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی)، در روز ۲۵ مردادماه، اولین جلسه اعضای شورای مرکزی‌اش را تشکیل داد و صادق نوروزی به عنوان دبیرکل این حزب منصوب شد. تشکیل اولین جلسه شورای مرکزی این حزب در ایام مراحل آغازین انتخابات این گزاره را تقویت می‌کند که طیف‌های چپ اصلاح‌طلب نیز قصد مشارکت در انتخابات پیش‌روی مجلس را دارند و به همین دلیل تمرکز بیشتری بر فعالیت‌های حزبی خود به‌منظور تصمیم‌گیری در این رابطه داشته‌اند، براین اساس اگرچه اظهارنظری درباره نام‌نویسی برخی چهره‌های نزدیک به طیف چپ اصلاح‌طلبان منتشر نشده

زهرا طبیبی

خبرنگار گروه سیاست

کمتر از هفت ماه تا برگزاری انتخابات مجلس باقی مانده است. سوالی که اما هنوز به آن جواب دقیقی داده نشده این است که چه احزاب و جناح‌های سیاسی در انتخابات پیش‌روی مجلس حضور پیدا خواهند کرد و اساسا استراتژی انتخاباتی جناح‌های سیاسی برای شرکت در انتخابات مجلس چه خواهد بود. طیف‌های مختلف اصلاح‌طلبان که نتوانستند در انتخابات سال ۹۸ مجلس، پیروزی قابل‌توجهی داشته باشند نیز از جمله احزاب سیاسی هستند که آمدن یا نیامدن آنها در انتخابات مجلس دوازدهم محل تردید است. از طرفی طیف‌های رادیکال اصلاح‌طلبان از عدم اقبال برای شرکت در انتخابات سخن به میان می‌آورند، از طرفی دیگر طیف‌های میانه‌تر اصلاح‌طلبان معتقدند باید در انتخابات مجلس مشارکت کنیم. با در نظر گرفتن بحث‌ها و اختلاف‌نظرهایی که همچنان میان طیف اصلاحات جریان دارد با پایان مهلت پیش‌ثبت‌نام انتخابات مجلس به نظر می‌رسد که برخی از چهره‌های اصلاح‌طلبان در پیش‌ثبت‌نام انتخابات مجلس اقدام به نام‌نویسی کرده‌اند، اما قصد ندارند تا اعلام نهایی نتایج ثبت‌نام آن را رسانه‌ای کنند، با این وجود اقدامات و فعالیت حزبی برخی جناح‌های اصلاح‌طلب نیز این گزاره را تقویت می‌کند که اصلاح‌طلبان نه‌تنها قصد عدم مشارکت در انتخابات را ندارند بلکه برای حضور در انتخابات برنامه‌ریزی کرده‌اند اما فعلا قصد ندارند برنامه انتخاباتی خود برای مجلس دوازدهم را علنا اعلام کنند. احتمالاً اصلاح‌طلبان در آخرین روزهای باقی‌مانده تا انتخابات مجلس سازوکار حضور خود در انتخابات

اما می‌توان گفت احتمالا برخی از افراد نزدیک به این طیف در پیش‌ثبت‌نام انتخابات اقدام به نام‌نویسی کرده‌اند و فعلا منتظرند تا نتایج پیش‌ثبت‌نام قطعی مشخص شود و بعد از آن نسبت به حضور یا عدم حضور در انتخابات تصمیم‌گیری کنند.

ائتلاف اعتدالی‌ها با لاریجانی؟

همزمان با نزدیک شدن به انتخابات مجلس دوازدهم گمانه‌زنی‌هایی از جانب برخی شخصیت‌های حزب اعتدال و نزدیکان لاریجانی مبنی بر احتمال ائتلاف و انتشار لیست از جانب اعتدالی‌ها و لاریجانی‌ها مطرح می‌شود؛ با نزدیک‌تر شدن به ایام انتخابات اما همچنان مشخص نیست که اعتدالی‌ها با چهره‌های نزدیک به لاریجانی لیستی منتشر خواهند کرد یا شخص لاریجانی از لیستی حمایت خواهد کرد یا خیر. سخنگوی حزب اعتدال و توسعه در گفت‌وگویی که ما با داشته ضمن بیان اینکه جلسات حزب اعتدال به‌صورت منظم برگزار می‌شود اما گفت هنوز برای صحبت درباره انتخابات زود است. او درباره احتمال ائتلاف با لاریجانی ضمن بیان اینکه هنوز برای صحبت در این زمینه زود است گفت: «نمی‌دانیم آنها چه سازوکاری برای انتخابات پیش‌رو در نظر گرفته‌اند.» منصور حقیقت‌پور از نزدیکان لاریجانی که در انتخابات پیش‌رو اقدام به پیش‌ثبت‌نام کرده درباره احتمال ائتلاف با اعتدالی‌ها، گفت: «هنوز بحث ائتلافی مطرح نیست، شاید الان دارای مواضع مشترکی با یکدیگر باشیم و همه منتقد وضعیت جاری کشور باشیم ولی هنوز برای هیچ ائتلافی صحبت نشده است.» با این مبنا به نظر می‌رسد اعضای حزب اعتدال و توسعه و افراد نزدیک به لاریجانی فعلا منتظر اعلام نتایج پیش‌ثبت‌نام‌ها در انتخابات مجلس هستند تا پس از این برای چگونگی نقش‌آفرینی و حضور در انتخابات اسفندماه تصمیم‌گیری کنند.